

הלכות שבת סימן רפה

וקמ"ג ומדרכי שם
 ג בתי"וסף ד שם
 הווספוסה ורא"ש
 ה שם על"פ מנרש
 ו קל"בו בשם רבנו
 פון ז הגהות בפדק יג מהלכות הפלה בשם הר"מ

ה' פרושה (ד) בפרוש רש"י, (ה) חשוב כמו תרגום. ו' ירא שמים: קרא (ו) *תרגום וגם (ג) [ג] פרוש רש"י: ג (ז) מיום ראשון ואילך (ח) חשוב עם הצבור: ד ה' מצוה מן המבחר (ט) שישלים אותה *קדם שיאכל (ז) בשבת. ואם לא השלים קדם אכילה *וישלים אחר אכילה, (י) עד המנחה, ויגש אומרים

שערי תשובה

וישל מכת"י מר אביו מהרח"ו כתב שרפנו האר"י זצ"ל יום הששי תפך ומיר אחר תפלת שחרית היה הולך למקום שלש ס"ח קרא שמות"י וע"ש במח"ב שאין לקרות שמות"י באשמרת יום הששי, כי קהבו גורי האר"י שאין לקרות תרגום בלילה, גם כתב שהעקר לקרות כל פסוק שמות"י, ודלא כמ"ש לקרות כל פרשה קטנה, ע"ש: [ג] פרוש רש"י, עין בה"ט. וכתב בכר"י שביש"ש קדושין פ"ב קהב: אם אינו יכול ללמוד שניהם: קרא פרוש רש"י ולא תרגום, ע"ש. אבל לפי מ"ש חכמי האמת יש קפידא בתרגום, ולכן אם אין שהות ללמוד שניהם ילמד תרגום, ע"ש:

באר היטב

וה"ה ראובן ושמעון צריך לקרות ג"פ, עין ט"ז: (ג) פרוש רש"י. הינו מי שכול להבין, אבל מי שאינו בר הכי ודאי ראוי לקרות בפ"י התורה שיש בלשון אשכנזי כגון ספר צאניה וראינה וכיוצא בו כדי שביין ענין הפרשה; ולפי חכמי הקבלה משמע דוקא תרגום. מי שאין בידו תרגום קרא כ"פ מקרא ואח"כ פשיהנה לו תרגום קרא, סדה"י: (ז) בשבת. הינו אם היה אנס גדול בע"ש, הפננות:

באור הלכה

אלו הפתחים, מכאן שהמתים צריכין פרה, וקבעו בשבת שהכל נמצאים בבית הפננות, והסי' ימן אל לבו (בתי"וסף, והובא בהגן"א):

*** תרגום וגם פרוש רש"י.** הנה בבתי"וסף כתב בשם סמ"ג שדן לפני רבותיו שהפרוש מועיל יותר מן התרגום, והובא דבריו גם"כ במדרכי והגהת מימוני בפדק יג מהלכות תפלה. וכתב הבית"וסף על זה וזה לשונו: מיהו, כתבו סמ"ג והגהות דאין נראה לר"י ורב עמרם ורב נטרנאי שכתבו שהתרגום נכה מפני שנתן בסיני, עד כאן, ורא"ש מ"ש יצא את כלם וקרא תרגום וגם פרוש רש"י, עד כאן לשון הבית"וסף. והנה המעין בתוספות והרא"ש קרא דסבירא להו דדוקא לשון לעז, שאין פרוש מספיק, ורצא מתרגום, אבל פרוש התורה שמפרש את הענין והמלות [ועל"פ יסודות של חז"ל] וכמו פרוש רש"י, לא גריצא מתרגום. ובסמ"ג נר ליקרא להמעין שם שחסר שם אינה מבות וקאי רק אלשון לעז לחוד, וכרוך השם שמצאתי בן בקריא להנהת מימוני, שבהתחיל דברי הסמ"ג כתב וזה לשונו: ויש מפרשים דהוא הדין ללעז, ולא נראה לר"י וכו', משמע דרק אלעז פליג, וגם רב נטרנאי אפשר דמודה בזה, דהפרוש שמפרש את הענין יותר מתרגום חשיב טפי מתרגום אף שנתן בסיני. ופלא, שהלא הבית"וסף בעצמו הביא הנהת מימוני, ואמאי כתב הבית"וסף בשם הגהות דאין נראה לר"י, הלא הר"י לא קאי רק על לשון לעז? [ואולי דמה שכתב הבית"וסף דאין נראה לר"י, הוא רק שגרא דלשנא דהנהת מימוני נקט, וכנתנו רק על רב עמרם ורב נטרנאי, וסבירא לה להבית"וסף דהערב עמרם ורב נטרנאי שכתבו דהתרגום וכה מפני שנתן בסיני, אם"כ ממילא דהוא צריצא מכל פרוש שבעולם, אף שבהסמ"ג לא משמע קצת הכין.] ויצא מדבריו, דאין לנו פוסק מפרש שיקבר דהתרגום חשוב טפי מפרוש רש"י, ומכל מקום נראה לדינא לנהג להבית"וסף, דאף שפרוש רש"י מפרש את הענין יותר מתרגום, אבל מפני שיש מבות מבות וגם כמה פוסקים שאין עליהם שיעור של רש"י, ואם"כ לא נשאר לו שם פי אם מקרא לבר, והתרגום מפרש כל פסוק וכל תבה: * קדם שיאכל. התנן אברהם הביא זעות: דמספר הפננות משמע דלכתחלה ישלים בערב שבת, ונק בשינה אונס ישלים בשבת. ובתי"וסף ומגיד"מ שרים משמע דלכתחלה יתחיל בערב שבת וישלים בשבת. [ועין מה שכתבו במשנה בירנה בשם האור זרוע ומלמדי רבנו יונה והגן"א: * ישלים אחר אכילה. ומה שצעה רבי שיגמרו הפרשה קדם הסעודה הוא רק משום

משנה ברורה

(ג) והוא הדין "ראובן ושמעון" וכיוצא בזה צריך לקרותו ג' פעמים. (ד) וגש מחמירין, דב"עצרות ודיבין" שיש בו תרגום ורושלים¹³, צריך לקרות שם התרגום: **ב (ד) בפרוש רש"י.** שהוא מפרש את המקרא כמו שמפרש התרגום ויותר ממה, (ה) אבל אם קראה בשאר לעז, שהוא מפרש רק את המלות לחוד, לא יצא ד"י חובתו במקום תרגום, לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא: **(ה) חשוב כמו תרגום.** ועל"כ יוצא כמה שקורא שני פעמים מקרא וקרא פרוש רש"י¹⁴, (ו) ואותן פסוקים שאין עליהם פרוש רש"י קרא אותן שלש פעמים. (ז) מי שאינו בר הכי שביין את פרוש רש"י, ראוי לקרות בפרוש התורה שיש בלשון אשכנזי כגון ספר צאניה וראינה" וכיוצא בו, מהמקראים את הפרשה על"פ פרוש רש"י ושאר חכמינו ז"ל הבנויים על יסוד התלמוד: **(ו) תרגום וגם פרוש רש"י.** כי התרגום יש לו מעלה, שנתן בסיני (ח) וגם הוא מפרש כל מלה ומלה¹⁶, ופרוש רש"י יש לו מעלה, שהוא מפרש את הענין על"פ מדרשי חז"ל יותר מהתרגום. ובקאמת בן ראוי לנהג לכל אדם, שילמד בכל שבוע הסדרה עם פרוש רש"י לבר התרגום¹⁷, כי יש כמה פגישות בתורה בקרט בתלק וקרא שאי אפשר להבינם קלל על"י תרגום לחוד. (ט) מי שאין בידו תרגום רק החפז לבר יש לו, קרא שני פעמים מקרא, ואחר"כ פשידועמן לו תרגום יאמר¹⁸. לא יקרא פסוק המאחר קדם המקדמ אלא יקרא פסוק¹⁹. לא יקרא התרגום תחלה ואחר"כ מקרא. (י) אלא יקרא לכתחלה שנים מקרא מקדמ ואחר"כ תרגום. אם אפשר לו שלא יפסיק בשנים מקרא ואחד תרגום על שום דבר, הוא (יא) טוב ויפה מאד²⁰, וכן ראיתי מהמנדקדים עושין כן, וכן ראוי לבעל"גפש לעשות [שכנה"ג בשם סדר היום וכ"כ ש"א]: **ג (ז) מיום ראשון ואילך.** פ"ן (יב) שמתחילין במנחתא דשבתא לקרות פרשת שבוע

הבא, נחשב שוב הקורא קורא עם הצבור²², ואם"כ מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך' לא דוקא הוא: **(ח) חשוב עם הצבור.** כמה אחרונים כתבו (יג) דמן המבחר הוא לקרותה בערב שבת, ועין בשערי תשובה. ובספר משה יהודה כתב דאם הוא קורא מתחלת השבוע והלאה²³ הוא גם"כ בכלל מצוה מן המבחר, וכמו שכתב בבתי"וסף, דמוכח בן מדברי הרמב"ם, וכן בספר מעשה רב כתב בהנהגת הגר"א שהיה נוהג תפך אחר התפלה בכל יום לקרא מקצת מהסדרה²⁴ שנים מקרא ואחד תרגום ומסיים בערב שבת: **ד (ט) שישלים אותה וכו'.** וכדאיתא במדרש, שצנה רבי את בניו: אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו את כל הפרשה²⁵! ומכל מקום פשוט (ז) דאין לעצב מחמת זה האכילה עד אחר חצות, וכדלקמן בסימן רפח, וזהו רק מצוה בעלמא. ולכתחלה מהנכון אם לא קרא שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת, להשלים בשבת בפקר ולקרא השנים מקרא ואחד תרגום קדם הליכתו לבית הפננות [כן איתא באור זרוע ריש הלכות שבת וכן מוכח בתלמודי רבנו יונה ריש ברכות, עין שם]: **(י) עד המנחה.** דממנחה ולמעלה²⁶ מתחילין הצבור²⁷ לקרות פרשת שבוע ע"ש²⁸:

שער הציור

(ג) מקרא אברהם בשם הטור: (ז) עין בטור: (ה) טור: (ו) נקטת הגדולה בשם ר"מ מיין: (ז) ט"ז: (ח) דאי לאו הכי ודאי פרוש רש"י צריך, כמו שבארתי בבאר הגולה: (ט) מגן אברהם בשם סדר"ה בשם סדר"ה על הרא"ש, עין שם שכתב דבירבעד יוצא אף בקורא תרגום באמצע²¹, כדמוכח בבלבש בקריא: (יא) נראה לי דזה הוא אף בין פרשה לפגשה, אבל באמצע ענגא מן הדין אסור להפסיק, וכמו שאמר חז"ל: הוסיף מדברי"ה ופוסק דברי שיח"א: מאכילין אותו חזלי רמנים. ואפשר שלנה פון הבאר הטיב שכתב: ואסור גדול להפסיק בקריאת שמות"י בדבור: (יב) פוסקות ורא"ש ומדרכי והנהגת מימוני והאור זרוע, ובראי לדעתם יוצא מן המנחה ולמעלה, וכן הוא בקריא בתוספות וכן כתב בדרכי"משה, ודעת פלבו שהובא בדרכי"משה יחידאה הוא, ועין בפרי"מטרים: (יג) ומה שכתב המחבר בסעף ד דמן המבחר הוא שישלים וכו', הינו למעוטי אחר"כ: (ד) או שיש לו אחרים בביתו שתאביים לאכל:

הלכות שבת סימן רפה

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ג]

דב"צ עטרות ודיב"ן שיש בו תרגום וירושלמי¹⁵.

13) וביארו המהרי"ץ חיות (שם) והמקור חיים (ס"א), שלדעה זו (הטור) התרגום שכתוב על פסוק זה באונקלוס הוא מתרגום ירושלמי.

[משנב ס"ה]

ואתד פרוש רש"י¹⁴ וכו', שיש בלשון אשכנז במונח¹⁵.

14) ובאופן שלומד פירוש רש"י במקום התרגום, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"ק ב אות ג) שצריך שירוצא בשפתיו את פירש"י, אבל אם גם אומר את התרגום, די בכך שיעיין בפירש"י גם מבלי להוציא בשפתיו.

15) ומטעם זה הורה הגר"מ פיינשטיין (הגר"ד פיינשטיין בשם אביו בספר יגל יעקב עמ' רח), שמועיל לקרוא פירוש רש"י באנגלית בתור 'תרגום', משום שלא גרע דבר זה מקריאת פירושי התורה בלשון אשכנז.

[משנב ס"ו]

וגם הוא מפרש כל מלה ומלה¹⁶ וכו', פרוש רש"י לכוך התרגום¹⁷ וכו', כשצ"דמן לו תרגום יאמר¹⁸.

16) וגם אם אינו מבין כל כך את התרגום, הורה הגר"ח קניבסקי (ספר דרך שיחה ח"א עמ' ב) שעדיף לומר את התרגום ולא פירוש רש"י, וראה בהע' הבאה.

17) ובחשיבות לימוד פירוש רש"י, הוסיף החפץ חיים (אגרות ומאמרים אגרת יח) שלא יאמר האדם שמעביר את הפרשה שמרית ובוזה יוצא ידי חובה, כי בזמן הגמרא היה התרגום לימוד גדול ונכבד שעל ידו הבינו ההמון את התורה, מה שאין כן אצלנו אין יוצאים ידי חובה בתרגום, לפי שאין המוני בני ישראל מבינים אותו, וצריך לביאור נכבד שיפרש היטב את התורה, וביאור רש"י הוא כזה, והוא אצלנו מדינא במקום התרגום.

והוסיף בזה החפץ חיים (ליקוטי אמרים פ"ה), שמה שנהגו לקרוא שמו"ת, משום שעל ידי זה יתבונן במקרא ויתן את לבו להבין, ואז נחשב לו כלימוד מקרא, שהרי אם אינו מבין, לא נחשב לו כלימוד כלל.

18) ואם יודע שגם אחר כך לא יודמן לו תרגום, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ד) שיקרא את הפרשה ג' פעמים, כדינו של פסוק שאין בו תרגום, וכדלעיל (ס"ק ג).

[משנב ס"ח]

אָלָא יְקָרָא פֿסֶדֶר¹⁹ וכו', הוא טוב וְקָרָא מְאֹד²⁰.

19) ולכן אם טעה ודילג פסוק וקרא כבר פסוקים נוספים, כתב הכף החיים (ס"ק טו) שצריך לחזור לפסוק שדילג ולהמשיך משם כסדר, ובדיעבד אם השלים רק את אותו הפסוק, כתב הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש ס"ק ה) שיצא ידי חובה.

ואם מסופק עד היכן קרא, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"א) שיתחיל ממקום שודע שודאי קרא.

ואם דילג שבע אחד מלקווא שמרית, שהתבאר בשרע' להלן (ס"ד) שיכול להשלים עד שמיני עצרת, ועומד עכשיו לקרוא שתי פרשיות, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ריג) שיקרא תחילה את הפרשה שזמנה בשבוע זה, ואחר כך את הפרשה שצריך להשלים, וכן הורה הגר"י קרליץ (חוט שני שם). והמהרש"ם (שם) הביא שיש חולקים וסוברים שיקרא תחילה את הפרשה שצריך להשלים ואחר כך יקרא את הפרשה של שבע זה, משום שיש לקרוא כסדר הפרשיות, וכמו שכתב האור זרוע (הובא לעיל סי' קלה ס"ק ח), שאם ביטלו שבת אחת את קריאת הפרשה בציבור, כשמשלימים את הפרשה בשבת שלאחריה יש לקרוא תחילה את הפרשה של שבת שעברת.

20) ומי שנהגה לקרוא כל יום חלק מהפרשה, וכמו שכתב להלן (ס"ק ח), כתב הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה עמ' קנד) שודאי מותר להפסיק לאחר שסיים מה שדעתו לקרוא באותו יום, ורק אם מנהגו לקרוא את כל הפרשה בציפיות לא יפסיק באמצע.

והנשאל באמצע הקריאה שאלה בהלכה, הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה, פי"ב הע' 105) שעליו להשיב לשואל, שהרי יש בכך גם משום מצות חסד מן התורה. והוסיף, שמותר גם להפסיק לכל מה שמפסיקים מתלמוד תורה, כגון למצוה עוברת.

ואם באמצע הקריאה מרגיש צמאון, כתב בשו"ת לב חיים (ח"ג סי' כג) שכדי שהצמאון לא יפריע לו בקריאת שמוית מותר להפסיק ולשתות ולברך על השתיה בתחילה וסוף.

[שעה"צ ס"ק י]

דְּרִיבְדָּ יוֹצֵא אֶף קְוֵרָא תְּרַגְּם בְּאֶמְצַע²¹.

21) והחז"א (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"ק ב אות ב) העדיף לקרוא באופן זה: פעם אחת קרא מקרא, ואחר כך תרגום, ולאחר מכן פעם שניה מקרא. ובטעם הדבר ביאר הגר"י קרליץ (שם), כיון שהתרגום מועיל להבנת המקרא, ולכל הפחות הפעם השניה של המקרא תהיה על ידי הבנת התרגום, והמקור חיים (בקצור הלכות ס"א) כתב, שמן המובחר לעשות כך.

ואם קרא את התרגום לפני שקרא אפילו פעם אחת מקרא, הסתפק הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש ס"ק א) אם בדיעבד יצא ידי חובה. והגר"ח קניבסקי הורה (ספר דרך שיחה ח"א עמ' ב) שכדאי לחזור ולקרא את התרגום.

[משנב ס"ק ז]

נְקֻשֵׁב שׁוֹב הַקְּוֵרָא קְוֵרָא עִם הַצְּבֹר²².

22) ואף אם הגיע זמן מנחה, והוא עדיין לא התפלל מנחה, כתב הגר"ח קניבסקי (הליכות חיים עמ' צד) שלכאורה לא יכול להתחיל שמוית של השבוע הבא עד שהוא עצמו יתפלל מנחה.

ופרשת בראשית, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ז ס"א) שיכול להתחיל לקרותה בשמחת תורה משעה שהתחילו הציבור לקרוא פרשת בראשית.

[משנב ס"ק ח]

מִתְקַחֵת הַשְּׁבֻעַ וְהַלְאָה²³ וכו', בְּכֹל יוֹם לְקָרָא מְקַצֵּת מִהַסְדֵּר²⁴. 23) ולקרא שמוית בתשעה באב, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקנד ס"ק יא) שאסור גם למי שרגיל לקרוא שמוית במשך ימות השבוע.

24) וכן החז"א (ארחות רבינו ח"א עמ' קכג, חכור לדוד [פרנקל] ח"ב עמ' שכא) נהג לומר כל יום קצת מהפרשה, אלא שהיה משאיר פרשה אחת לקרואה בשבת לאחר התפילה בבוקר. ונהג כן, כיון שבאופן זה נחשב שמשלים פרשיותיו עם הציבור, והיינו לאחר שהציבור סיים לקרוא בתורה.

והנהגה לקרוא ביום ראשון עד שני' וכן הלאה, אף שאינו מפסיק בפרשה פתוחה או סתומה, דעת הגר"ח קניבסקי (ספר דרך שיחה ח"א עמ' ב) שרשאי לעשות כן כדי שלא יתבלבל היכן הוא אוחז.

[משנב ס"ק ט]

אַל תֵּאֱקְלוּ לְחֵם בְּשֶׁבֶת עַד שֶׁתִּגְמְרוּ אֶת כָּל הַפְּרָשָׁה²⁵.

25) ואכילת ארעי, כתב הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש ס"ק ו) שיכול לאכול קודם שיקרא שמוית.

[משנב ס"ק י]

דְּמַמְנַחַה וְלַמְעֵלָה²⁶ מִתְחִילִין הַצְּבֹר²⁷ לְקִרְוֹת פְּרָשֵׁת שְׁבֻעַ הַבָּא²⁸. 26) וכל זמן שהוא עצמו לא התפלל מנחה, כתב הגר"ח קניבסקי (הליכות חיים עמ' צה) שיכול להשלים את הפרשה, והקצות השלחן (סי' עב בדה"ש ס"ק ז) כתב, שמימי' אם כבר התפללו מנחה בבתי הכנסת שבעיר, אף שהוא עדיין לא התפלל, שוב לא יכול להשלים לדעה זו, משום שכבר אינו נחשב שמשלים פרשיותיו עם הציבור, והסתפק שם לגבי מי שרגיל להתפלל בבית כנסת מסוים וכבר התפללו שם, ודעתו להתפלל בבית כנסת אחר, האם עדיין יכול להשלים.

הלכות שבת סימן רפה רפו

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק יב]

הינו בארץ ישראל ששם עושין שמיני עֶצְרַת נק יום אָתְדָּר.²⁹

29) ובן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל ביום טוב שני של גלויות שחל בשבת, שבארץ ישראל קוראים פרשת השבוע ובחוץ לארץ קוראים קריאה של יום טוב, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' ט) שאם דעתו לחזור אחרי שבת לחוץ לארץ, לא יקרא שמירת כבני ארץ ישראל, אלא רק כשיצא מארץ ישראל יקרא את הפרשה שיקראו בחו"ל בשבת הבאה. ואם דעתו להשאר בארץ ישראל גם בשבת הבאה, יקרא כבני ארץ ישראל גם פרשה זו, וכן בשבת שלאחר מכן יקרא עמהם את הפרשה, וכשחזר לחוץ לארץ לאחר השבת השניה, ושם יקראו פרשת שבוע שהוא כבר קרא בארץ ישראל, אינו צריך לחזור ולקרא שמירת שכבר קרא בארץ ישראל. ואם בא לארץ ישראל אחרי יום טוב, ובארץ ישראל כבר קראו פרשה שבחוץ לארץ עדיין לא קראו, כתב הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש סי' ג) שבשבת שלאחר מכן יקרא בארץ ישראל שמירת של שתי פרשיות, מאידך, בשו"ת בצל החכמה (שם) כתב, שאת הפרשה הראשונה עדיף שקרא כשנמצא עדיין בחוץ לארץ, משום ששם הוא זמנה.

ובן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ ודעתו לחזור לארץ ישראל, וחל יו"ט שני של גלויות בשבת, שבארץ ישראל קוראים בפרשת השבוע, כתב החיד"א (מראית העין בליקוטים שבסוף הספר סי' כ אות ד, והובא גם בשו"ת בצל החכמה (שם סי' י, וחיו"ט נח אות ג) שלא יקרא שמירת כבני ארץ ישראל שקוראים פרשת השבוע, משום שעדיף שישלים פרשיותיו עם הציבור שעמו הוא נמצא, אמנם אם דעתו לחזור לארץ ישראל לפני השבת הבאה, ישלים פרשה זו לפני שיחזור לארץ ישראל.

[שעה"צ ס"ק טו]

פריימג'דים, ולא תחוספת שבת³⁰.

30) שכתב (בס"ק 1), שדוקא בשמיני עצרת עצמו יכול לקרוא ולא קודם לכן.

[משנב ס"ק יד]

מפי השליח-צבור³¹ וכו', עם השליח-צבור אין להחמיר בנה³². 31) והקורא שמירת בחזרת הש"ץ, כתב הגר"ח קניבסקי (ארחות יושר עמ' קד) שיתכן שאפילו בדיעבד לא יצא ידי חובה, שהרי זו 'מצוה הבאה בעבירה'.

32) וכן נהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' קכג) לקרוא את הפעם השניה של השמירת יחד עם הש"ץ, ובין גברא לגברא קרא את התרגום. והחז"א (דינים והנהגות פ"ה אות יג) נהג לשתוק בעת הקריאה ולהקשיב מתוך חומש.

ולענין קריאת המגילה, כתב לקמן (סי' תרצ"ט יג) שלא יקרא את המגילה יחד עם הש"ץ, שיש חשש שהשומע יתן את לבו לזה שקורא מתוך מגילה פטולה או מחומש ולא לש"ץ, ולטעם זה אם קורא רק לאדם אחד, מותר. והוסיף שם, שיש מחמירים שבכל אופן אסור, כיון שיש חשש שיתן את דעתו על מה שקורא בעצמו, ולא על מה שאומר הש"ץ.

[משנב ס"ק יז]

דבנדאי קרא עם התינוקות שני פעמים³³.

33) ולדעת הסוברים שיש לקרוא כל פסוק פעמים ומיד לאחר מכן את התרגום, כתב הכף החיים (ס"ק לב) שצריך מלמד התינוקות לחזור ולקרא שמירת, ועד שכיון שיש לקרוא שמירת בלי הפסק וכדלעיל (ס"ק ו), עליו לחזור ולקרא שמירת.

[משנב ס"ק יח]

מדי שבת בשבת³⁴ וכו', ואם קרא ביום שמיני עֶצְרַת לא הפסיד³⁵.

34) וכן לענין קריאת ד' פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' מ) שמטעם זה שכבר קרא אותם בשבת כסדרם, פשוט שאין צריך לקרותם שוב. וכן הורה הגר"י קרליץ (יד פפורים פ"ב סי"ט).

ומה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' א ס"ק יז), שבשבת ויום טוב במקום לומר פרשת קרבנות מוסף של אותו יום יעסוק בפרשה דיומא, ביאר הגר"ח קניבסקי (שירת דעת נוטה תשובה עא) שאין הכוונה לפרשה שיקראו ביו"ט, שהרי אין צריך לקרואה, אלא הכוונה להלכות יו"ט. 35) אמנם לקמן (סי' תרט"ט ס"ק ד) כתב, שכתבו הפוסקים שבליל שמחת תורה יקרא את הפרשה שמורת, שעכשיו הוא זמנה.

וביום שמחת תורה עצמו, אף שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פ"ז סי"א) שיכול לקרוא פרשת 'חאת הברכה' כל היום, משום שקריאת פרשת בראשית היא רק אופן של סיום התורה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (הליכות חיים עמ' צג), ומי"מ הוסיף הגר"י קרליץ (שם), שכיון שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, יכול להתחיל שמירת של פרשת בראשית, וכמו שהתבאר לעיל (ס"ק יז). מאידך, הכף החיים (ס"ק כו וכו) כתב, שאחרי שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, שוב אינו יכול להשלים את פרשת 'זאת הברכה'.

[משנב ס"ק יט]

שְׂמָא יִקְרְאוּהוּ לְמַחְרָא לְמַפְטִיר, וְיִהְיֶה בְּקִי וְנִגְלִיל בְּהַ³⁶.

36) ומשמע שבמקום שהבעל קורא הוא הקורא את ההפטרה מנביא שבקלף, אין הציבור צריכים לקרוא לעצמם את ההפטרה (ששי"כ פמ"ב הע' רלג), וגם החז"א (ארחות רבינו ח"ג עמ' רלד) לא קרא את ההפטרה לעצמו, ויתכן שמטעם זה לא קרא.

ולפי טעם זה, מי שלא קרא את ההפטרה לעצמו עד אחרי התפילה, כתב הקצות השלחן (סי' עב בדה"ש סי' יב) ששוב אין צריך לקרוא את ההפטרה לעצמו.

[ביה"ל ד"ה בשעת]

בְּסִמְנָן קָמוּ בְּמִגְזֵי אֲבָנִים עֵיפֵי-קָטָן הַ בְּמָה שְׂבָתָה בְּשֵׁם הַתְּרוּמַת-הַדֶּשֶׁת³⁷. 37) שכתב שלדעת הסוברים שמוותר לקרוא שמורת גם בשעת קריאת התורה, מותר לקרוא גם כשאין עשרה מקשיבים מבלעדי, כיון שגם הוא עסוק באותו ענין.

סימן רפו

דיני תפילת מוסף בשבת

[משנב ס"ק א]

כְּמוֹ קָרְבַּן מוֹסֵף, שְׁמַנּוֹ לְכַתְחֻלָּה אַחַר הַתְּמִיד¹.

1) והרוצים להתפלל מוסף מיד לאחר תפילת שחרית קודם קריאת התורה, כתב בשו"ת לבוש מרדכי (מהדר"ת או"ח סי' צח) שאין לעשות כן, אלא שמי"מ בשעת הצורך אפשר לטמון על מה שכתב בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רמג בהגה"ה לאו"ח סי' רפח) שיש ללמד זכות על הנהגים להקל בזה בשעת הצורך. והוסיף, שלא יעשו כן באופן קבוע.

ובספר עמק ברכה (קריאת התורה אות ד) כתב, שבשמחת תורה במקומות שעושים קידוש לפני ההקפות ושונים הרבה ומשתכרים עד שקרוב הדבר שלא יוכלו לכון כלל אחר כך בתפילת מוסף יש ללמד זכות על הנהגים כן, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרט"ט ס"ק י).

[ביה"ל ד"ה מיד]

אם התפלל שחרית בצבור, בנדאי אין נכון שהוא יתחלק מהם².

2) אבל כרי להתפלל מוסף במנין שיש בו ציבור גדול וקיים בזה תפילה ברוב עם, כתב לעיל (סי' צ ס"ק כח) שאם רוב הציבור מאחרים להתפלל שחרית, ולכן התפלל שחרית במנין מצומצם, אם יש באפשרותו ילך להתפלל מוסף בבית הכנסת עם ציבור שיש בו רוב עם, ואף שעל ידי זה לא יתפלל מוסף סמוך לתפילת שחרית. והוסיף, שדוקא אם בית הכנסת הוא המקום המיוחד לתפילתו.

הלכות שבת סימן רפה רפו

סד באר הגולה

(יא) עד רביעי בשבת, ה'יש אומרים (ס) (יב) עד שמיני עצרת* (ד)היגו בשמחת תורה (יג) שאז משלימים (הצבור):
 ה *כול לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום (יד) *בשעת קריאת (ו) [ו] התורה (טו) [ועין] לעיל
 סימן קמו: ו (טז) מ'למדי (י) תינוקות (יז) אין צריכים לחזור ולקרות הפרשה בשבת: ז (יח) כאין צריך
 לקרות (ס) [מ] פ'רשת יום-טוב: הגה וכן אין צריך לקרות ההפטרות (מדכי ה"ק), ומפל מקום (יט) נהגו לקרות
 (ט) ההפטרות. ובשבת של חתנה יקרא ההפטרות (כ) של שבת ולא 'שוש' (י) אשיש' (פסקי מהרא"י סי' ק"א):

רפו דיני תפלת מוסף בשבת, ובו ה' סעיפים:

א *זמן תפלת מוסף *מינ' (א) אחר תפלת השחר, ב'ואין לאחרה *יותר (ב) מעד סוף שבע שעות.

כ *תבי' הר"י סימן קע ותוספת'הדשן סימן כג א' תוספות ותרא"ש ורובו יונה ריש פ'ק ד דבכות ורמב"ם פ'ק ג מהלכות תפלה ב בכות כ"ח כתיב יתנו ורבי יהושע פלו' לוי

באר היטב

(ס) עד שמו"ע. פ'י שיש לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום, ודלא קאומן שקורין המקרא
 לחוד: (י) התורה. ואם שמע פעם א' משי"ן וקרא פעם א' יצא, אכל אין לסמוך לכתחלה
 על השמיטה, ל"ח, מ"א. ועין ע"ש: (י) תינוקות. וקרא במיהם שהיו לומדים פרוש
 המקרא עם התינוקות, אכל אם לומד פרוש המלות לחוד לא יצא, ומ"מ די שקרא עוד פעם
 א' מקרא, דנה עלה לו במקום מקרא, מ"א: (ד) פ'רשת יו"ט. דהא כבר קרא כל התורה
 מדי שבת בשבתו. ובערב שית יקרא וזאת התורה, הפגות: (ט) ההפטרות. פעם א' מקרא וא'

משנה ברורה

(יא) עד רביעי בשבת. דשלשה ימים הראשונים שזכין עדין קצת
 לשבת שעבר, וכדלקמן בסימן רצט סעיף ו' לגבי התורה, לכן בדיעבד
 יכול להשלים: (יב) עד שמיני עצרת. היגו באר"י:שאל ששם
 עושין שמיני עצרת רק יום אחד²⁹, וגומרין הצבור או הספר'תורה,
 ולכך בדיעבד מקרי (טו) עד יום הנהא משלים פ'רשיותיו עם הצבור,
 אכל לכתחלה לכלי עלמא לא יתאז יותר מיום השבת: (יג) שאז
 משלימין הצבור. ויש לו (טו) לקרות אז שנים מקרא ואחד תרגום,
 ודלא קאומן שקורין מקרא לחוד, ביון שחסר לו גם התרגום:
 ה (יד) בשעת קריאת התורה. ובסימן קמו במגן אברהם סעיף קטן
 ה הביא בשם הש"ל"ה שפחמיר בנה, אלא הכל צריכין לשמע הקריאה
 מפי השליח-צבור³¹, וכן הוא דעת הגר"א שהובא בספר מעשה רב,
 דצריך לשמע כל תבה ותבה ולקאות בחמש ולא יסע' להקרא כל;
 ומשמע שתפסו העקר בדיעת השג"ל לקט בשם רבו והר"מ שהובא
 בהנהגות ממוני ובבית יוסף שם, דרק בין בקרא לבקרא מתה. ומפל
 מקום נראה דלקרא בלחש מלה במלה עם השליח-צבור אין להחמיר
 בנה³², ביון שפחמיר או גם לשמע כל תבה מפי השליח-צבור, ותמגן-
 אברהם הביא שם בשם משה-משה דלכתחלה נכון לעשות כן, (י) וכן
 כתבו כמה אחרונים: (טו) ועין לעיל סימן קמו. דשם מסיק
 המחבר בסעיף ב' דנכון להמדרק בדברי לכוון דעתו לשמע מפי
 הקורא, והוא משום דחשש אם-כן לדעת הפוסקים שהבאתי למעלה:
 ו (טז) מ'למדי תינוקות. וקרא במיהם שהיו לומדים פרוש המקרא
 עם התינוקות, ולכך יוצאין בזה גם די תרגום, וכדלעיל בסעיף ב'
 אכל אם לומד פרוש המלות לחוד לא יצא ודי תרגום אלא בשני
 פעמים מקרא, דבדאי קרא עם התינוקות שני פעמים³³, ולכן צריך
 לומר תרגום בעצמו [מחצית-השקל, וכן מצדד הפריימג'דים]:
 (יז) אין צריכין וכו'. מאן שגגון הטעמים אינו מעכב לגבי שנים

* מינ' אחר תפלת השחר. עין בלבוש-ש"ך בסימן זה דמשמע מזה, דאף

שזמנה אחר תפלת השחר אף אם התפלה בהשקמה בתיקון, מפל
 מקום יותר טוב לכתחלה לאחור, דהא קרבן מוסף דשבת אמרין בגמרא דמן
 הקרבנות היה בשש, והתפלות הלא הם נגד הקרבנות. ולי נראה, דלא מפעיא אם
 התפלה שחרית בצבור, בודאי אין נכון שהוא יחלוק (מ"ב) להתפלה אחר-כך
 מוסף ביחודי ונאפלו אם ירצו ללם להפסיק ולהתקבץ פעם שנית למוסף גס-כן
 אין כדאי, עין ברא"ש בכותות רפ"א דמשמע זה המירו הראשונים להקדים תפלת
 מערב אף שלא בזמנו כן, וכן לקבצם שנית, אם לא שלא לכוון בבית-המדרש
 וצסקו בתורה בתוך קרן, ונאפלו אם התפלה גם שחרית ביחודי, גס-כן אין
 כדאי לאחור כל-כך עד סמוך לחצות, ולא נחיל לדמות ענין זה לקרבנות, דאחור
 התפלה כל-כך מבטל מצות ענג שבת, ועד חצות מבאר לקמן בסימן פח
 בהירא דאסור להתענות: * יותר מעד סוף וכו'. ומשמע דעד ש' ומחצת

מקרא ואחד תרגום [פמ"ג]: ז (יח) אין צריך. ורצה לומר, שאין צריך לקרות לעצמו שנים מקרא ואחד תרגום, דהא (יט) כבר קרא כל
 התורה מדי שבת בשבתו³⁴, וביים הושענא רבא יקרא שנים מקרא ואחד תרגום פ'רשת יזאת התורה, ואם קרא ביום שמיני עצרת לא הפסיד³⁵
 [שע"ת]: (יט) נהגו לקרות ההפטרות. טעם המנהג: שפא יקראוהו למחר למפסיר, ויהא כפי ורגיל בה³⁶, מה שאין כן בפ'רשיות של יום-טוב
 ששם חתון הוא הקורא נמ"א: (כ) של שבת ולא וכו'. ורצה לומר, שיש מנהג באיזה מקומות (ט) שקורין בצבור לכוון הפטרות הסדרה עוד
 איזה פסוקים מהפטרות 'שוש אשיש' (משום דכתוב בה "פחתן וכהן פאר" וגומר), וקא משמע לן דבשעה שקורא לעצמו ההפטרות אין צריך
 לקרות אלו הפסוקים, (כ) משום דהוא מצוי ושיגור כפי הכל ויבקי בהן בלא זו הקריאה. ובארבע פ'רשיות יקרא הפטרות דארבע פ'רשיות:

א (א) אחר תפלת השחר. כמו קרבן מוסף, שזמנו לכתחלה אחר התמיד: (ב) מעד סוף וכו'. דעקר

שער הציזין

(טו) פריימג'ים, דלא כתוספת-שבת³⁰: (טז) בית-יוסף: (יז) לבוש ודברי-חמדות ושלחן-עצ"ש-שים: (יח) מגן-אברהם: (יט) בית-יוסף קמ"ד, והובא בפה
 במחצית-השקל. ומנהג"א משמע לכאורה דקורין רק 'שוש אשיש', וצריך עיון, דאם-כן לפה יקרא לעצמו הפטרות של שבת: (כ) הגר"א, וכוון לתרין בנה
 מה שפסקה המגן-אברהם דאם לא יחור לעולם, שפא יקראוהו ולא יתא רגיל בה, דזה אינו, דכיון שהוא מצוי כפי הכל ממילא רגיל בה. ולא העסקתי מה
 שכתב המגן-אברהם דיקרא הפטרות פעם אחת תרגום, דבמקומנו אין המנהג בזה

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפָּה

המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ג]

רוצה לומר, אף-על-פי שאין בו תרגום¹².

12) ולכאורה צריך ביאור, שהרי בכל החומשים יש תרגום אונקלוס על הפסוק "עטרות ודיבוק" (במדבר לב ג), והמהרי"ץ חיות (ברכות ח, ב) והמסורת השי"ס (שם) כתבו, שיש להגיה שהכונה לדיבוק ועטרות שבסוף הפרק (שם לד), שבזה לא הוסיף התרגום כלום, וראה בהע' הבאה.

שכשאומר שמות' יאמר בנגינותיו, ובמשנ"ב להלן (ס"ק ז) כתב שאינו מעבב לקוראה בטעמי המקרא.

11) והטעם שעדיף לקרוא בספר תורה, כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תקכט [אשר ממנו מקור דין זה כמצויין בשעה"צ ס"ק ב]), שהוא מכיון שיש לספר תורה קדושה מרובה [וראה ט"ז ס"ק ב ומשב"ז שם]. והוסיף, שמכיון שמצות כתיבת ס"ת היא כדי שיקראו בה, עדיף לקרוא בס"ת שבתוך ביתו.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפָּה

המשך מעמוד 126

שאי אפשר להתחיל לקרוא שמות' משבת שלפני יום טוב, כיון שבשבת שלאחר מכן לא יקראו פרשה זו אלא את הקריאה של שבת חול המועד, ומ"מ בדיעבד אם התחיל לקרוא משבת שלפני כן, אין צריך לחזור ולקרואה. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' עח) כתב, שאפשר להתחיל לקרוא שמות' כבר משבת שלפני יום טוב, שהרי בה מתחילים לקרוא פרשה זו במנחה, וכן הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ו ס"א).

27) ואם לא קרא שמות' בשבת קודם מנחה, כתב הקצות השלחן (שם) שיקרא אחרי מנחה, ולא יסמוך לקרוא אחרי שבת כדעת הסוברים שאפשר לקרוא עד יום רביעי כמבואר בשו"ע, משום שאין זה אלא בדיעבד, וכן משמע להלן (ס"ק יב) שכתב שלכתחילה לכולי עלמא יש לקרוא שמות' בשבת.

28) ובשבת חול המועד, שאין קוראים בו מסדר הפרשיות אלא קריאה של שבת חול המועד, דעת הגרי"ש אלישיב (הערות למסכת ברכות ח)

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפּו

המשך מעמוד 128

[משנ"ב ס"ק ט]

קדם מוסף אף בלי קדוש, אַבְל בְּלֹא הֶכִי אֵין לְהַקְלִיב¹⁵.

15) אולם אם אין לו כלל במה לקדש אף לאחר שהתפלל מוסף, כתב השו"ע לקמן (סי' רפט ס"ב) שמותר לכל אדם לאכול בלי קידוש, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק י) שהוא כדי שלא לבטל מצות עונג שבת.

[משנ"ב ס"ק י]

שְׁהוּא תְּדִיר¹⁶.

16) ואם לא התפלל תפילת שחרית ומוסף הגיע זמן תפילת מנחה, כתב לעיל (סי' קח ס"ק טז) שיתפלל תפילת מנחה ואחר כך מוסף ולאחר מכן שחרית. ומה שמקדים תפילת מוסף לתפילת שחרית, ביאר הא"ר (שם ס"ק ו) שתפילת מוסף עדיין לא עבר זמנה, מה שאין כן תפילת שחרית שכבר עבר זמנה ומתפלל אותה רק בתורת תשלומין.

[משנ"ב ס"ק יב]

לא מְקַרְי סְעוּדָה גְּדוּלָה¹⁷ וכו', סְעוּדָת נְשׂוּאִין¹⁸ או בְּרִית מִלָּה¹⁹.
17) וסעודת יום טוב, כתב לעיל (סי' רלב ס"ק כד) שגם היא לא נקראת סעודה גדולה. ובשעה"צ שם (ס"ק כא) הביא, שהחיי אדם כתב שנקראת סעודה גדולה, וכתב על זה השעה"צ שדבריו צ"ע, שהרי מבואר בבית יוסף (שם) שסעודת יו"ט לא נקראת סעודה גדולה.

18) ואין הכוונה לסעודת הנשואין עצמה, שהרי אין נשואין נשים בשבת, אלא ביאר הפתח הדביר (סי' רלב אות י) שהכוונה לסעודת שבע ברכות.

19) וכן סעודת פדיון הבן, כתב לעיל (סי' רלב ס"ק כד) שאם ישנם הרבה אנשים ולכך נמשך זמן הסעודה, נקראת סעודה גדולה.

ובשו"ת שלמת חיים (סי' רנה) כתב, שהרוצה להחמיר כדעת הגר"א בדאי נכון לחזור ולקדש קודם הסעודה.

[משנ"ב ס"ק ח]

דְּקָל זֶה הוּא בְּקָלָל אֶכֶילַת צְרָא¹³.

13) ואם יעמיד שומר שזיכר לו להתפלל מוסף אחר שיאכל, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' רנח) שמדברי הגר"א כאן נראה שלא מועילה עצה זו.

[שעה"צ ס"ק ז]

וְעֵין בְּסִימָן תַּרְלַט לְגַפִּי סָפָה מֵה שְׁקֵתְבִנוּ שֶׁם בְּנֵה, וְהוּא הַדִּין הַקָּא¹⁴.

14) שכתב שם (בס"ק טו) לענין חיוב אכילה בסוכה, שהאוכל תבשיל העשוי מה' מיני דגן, לדעת השו"ע צריך דוקא שיקבע סעודתו על זה, ולדעת המג"א דינו כפת, שיותר מכביצה חייב בסוכה, ולענין פת הבאה בכיסנין כתב (שם), שאם אוכל יותר מכביצה חייב בסוכה.

ולענין אכילה קודם תפילת מנחה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רלב ס"ק לד) שמותר לאכול מתבשיל העשוי מחמשת מיני דגן אפילו בכמות מרובה כל עוד שלא קבע עליו סעודה, וכמו אכילת פירות.

ומה שנהגים להקל ולעשות קידוש בבית הכנסת בשמחת תורה וכדו' קודם תפילת מוסף, ולאכול פת הבאה בכיסנין אפילו יותר משיעור כביצה, ביאר הגרש"ז אויערבך (משנ"ב פני"ב הע' גב) שאין לחשוש שמא ישכח להתפלל, כיון שברבים יזכירו אחד לשני ונכמו שכתב המשנ"ב לקמן בהקדמתו לסי' תרסט]. והוסיף הגרש"ז אויערבך (בח"ג שם), שאף יחידים ההולכים לביתם בשמחת תורה ומקדשים ואוכלים פת הבאה בכיסנין יותר מכביצה, סומכים על זה שכשיש זמן קבוע לתפילה מותר, וכמו שכתב בשעה"צ לעיל (סי' רלה ס"ק ט).